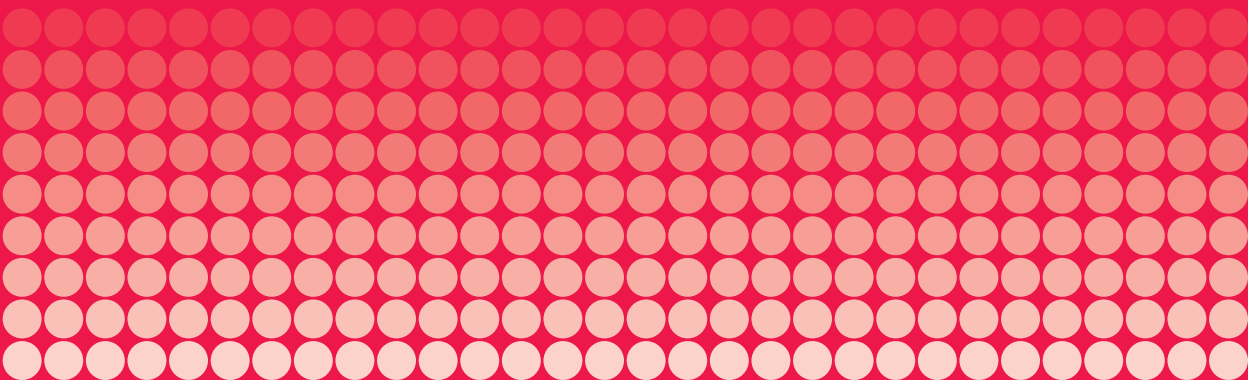

SIPRI YEARBOOK 2016

Armaments,
Disarmament and
International
Security

Sammanfattning

SIPRI YEARBOOK

I *SIPRI Yearbook 2016* presenteras både ursprunglig information inom områden som världens militärutgifter, internationell vapenhandel, vapenproduktion, kärnvapenarsenaler, väpnade konflikter och multilaterala fredsoperationer, och aktuella analyser av viktiga aspekter gällande rustningsbegränsningar, fred och internationell säkerhet. SIPRI:s årsbok, som publicerades för första gången 1969, är dels skriven av forskare från SIPRI och dels av inbjudna, utomstående experter.

I detta häfte ges en sammanfattning av innehållet i *SIPRI Yearbook 2016* samt exempel på den information och de analyser som presenteras däri.

INNEHÅLL

1. Inledning	1
Del I. Väpnade konflikter och konflikthantering, 2015	
2. Väpnad konflikt i Mellanöstern	2
3. Hur Iran påverkats av internationella sanktioner	4
4. Externt stöd i inbördeskrig och andra väpnade konflikter	5
5. Genomförandet av fredsprocessen i Mali	6
6. Väpnade konflikter, datatrender	7
7. Fredsoperationer och konflikthantering	9
Del II. Säkerhet och utveckling, 2015	
8. Kvinnor, fred och säkerhet	11
9. De hållbara utvecklingsmålen och utmaningarna kring bistånd och utveckling på farliga platser	12
10. IKT, IT-säkerhet och mänsklig utveckling	13
11. Instabilitet och återhämtning i EU	14
12. Klimat och säkerhet	16
Del III. Militärutgifter och upprustning, 2015	
13. Militärutgifter	17
14. Vapenproduktion och militära tjänster	19
15. Internationell vapenöverföring	20
16. Världens kärnvapenarsenaler	22
Del IV. Icke-spridning, rustningskontroll och nedrustning, 2015	
17. Kärnvapenbegränsning och icke-spridning	24
18. Reducering av säkerhetsrisker gällande kemiska och biologiska material	25
19. Kontroll av handel med vapen och material med dubbla användningsområden	26

Översättning av sammanfattning till svenska: Global Text AB

1. INLEDNING. INTERNATIONELL SÄKERHET, UPPRUSTNING OCH NEDRUSTNING

DAN SMITH

Hur ser bokslutet ut för fred och säkerhet år 2015? Vissa av händelserna under året innebär att det kvalar in som ett synnerligt mörkt år för internationell stabilitet och människors säkerhet. I bokslutets minusposter finner vi terroristattacker i Irak och Syrien, i Ankara, Istanbul och Paris, i Tunisien, Afghanistan, Nigeria och Pakistan. Bakgrunden är ett ökat antal väpnade konflikter, med betydande upptrappning i vissa av dem. Det blev ett omfattande flöde av flyktingar och migranter från konflikttrabbade länder och växande spänningar mellan NATO-länder och Ryssland över Ukraina och Syrien.

Det finns även poster på plussidan. Till att börja med har Iran och USA löst sina meningsskiljaktigheter och har, med fem andra länder samt EU, kommit överens om en gemensam övergripande handlingsplan (Joint Comprehensive Plan of Action) för att reglera Irans kärnenergiprogram. Detta undanröjde en stor källa till irritation från den politiska situationen i Mellanöstern, även om uppgörelsens förtjänster inte accepterades överallt.

En annan positiv utveckling var FN-avtalet om de hållbara utvecklingsmålen (Sustainable Development Goals, SDG), även känt som 2030-agendan, som lägger fram ett ambitiöst program för fattigdom och fred. En tredje fråga var klimatavtalet från Paris, där det internationella samfundet kom överens om ambitiösa åtgärder för att begränsa den globala uppvärmningen och förbättra utsatta länders förmåga att anpassa sig till förändringens oundvikliga konsekvenser.

Ser vi på året i helhet finns det grund för både pessimism och optimism. Statistiken över väpnade konflikter tyder på en omsvängning efter två decennier av fred efter kalla krigets slut. I Mellanöstern och Nordafrika ser händelserna från 2011 mindre ut som en arabisk vår, och mer som början på ett decennium av instabilitet och konflikt. Händelser som nedskjutningen av ett ryskt passagerarplan i oktober 2015 och attackerna i Paris i november ger vid handen att våldet i regionen inte längre känner några gränser.

Vedergällning för terroristernas våldshandlingar verkar skapa begränsade utsikter till att få slut på våldet och frambringa trygghet. Efter 14 år av det globala kriget mot terrorismen har al-Qaidas och IS internationella räckvidd ökat. Detta leder till en obekvämlig slutsats: att freden inte betjänas av den samling internationella institutioner, nationella regeringar, styrkor och instrument som för närvarande ägnar sina krafter åt att förbättra säkerhet och internationell stabilitet. Även om freden inte faktiskt är stadd på reträtt, är den sannerligen under stark press.

Det internationella samfundet visade med de hållbara utvecklingsmålen och Parisavtalet att man har resurserna att sätta upp ambitiösa mål och agendor, och sedan komma överens om dessa. Intensiva diplomatiska ansträngningar ledde till avtal om Irans kärnenergiprogram och, åtminstone på pappret, om konflikten i Ukraina. Man var mindre effektiv med avseende på Libyen, Syrien och Jemen. Som alltid vid frågor kring vilka man når enighet, är själva genomförandet fortfarande en öppen fråga. Faktum är att en redogörelse över 2015 kanske endast kan avslutas med ett frågetecken. ●

2. VÄPNAD KONFLIKT I MELLANÖSTERN

Under 2015 förblev Mellanöstern en källa till omfattande osäkerhet för många av länderna och invånarna i regionen, med djupgående problem och utmaningar även för omgivande regioner, särskilt märkbart i form av terrorattackerna i Paris och på andra platser samt det stora antalet flyktingar.

Den viktigaste utvecklingen under året omfattar: intensifieringen av de militära attackerna mot Huthi-rebellerna och deras allierade i Jemen, utförda av en koalition länder anförda av Saudiarabien; den fortsatta krigföringen i Syrien och Rysslands inträde i kriget i september 2015; det fortsatta och alltmer slumpmässiga våldet mellan Israel och Palestina; ett alltmer förvärrat inbördeskrig i Libyen, där den islamiska staten (IS) vinner mark i delar av det östra kustområdet; utmaningar mot den irakiska regeringen från både IS och kurdiska självständighetskrav; samt i Egypten, en upptrappad konflikt i Sinai med en IS-ansluten rörelse, som tog på sig ansvaret för nedskjutningen av det ryska passagerarplanet 2015.

Den islamiska staten och det internationella genvaret

Under 2015 kontrollerade IS stora områden i Irak och Syrien, samt hade anslutna organisationer och medlemmar i flera andra länder. Gruppen kontrollerade tiotusentals krigare i Irak and Syrien, och terroristangrepp som tillräknades IS utanför dessa två länder visade på deras förmåga att hota samhällen i hela Mellanöstern, Afrika, södra Asien och Europa.

Att provocera fram direkta konfrontationer med fientlig makt och rikta in sig på civilbefolkning verkar vara gruppens mål

och en del av vad dess ledare ser som en förutspådd konflikt mellan civilisationer. Det ömsesidiga beroendet mellan konflikterna och den politiska krisen i Irak, Syrien och andra länder där IS-krigare verkar, komplicerar arbetet med att åtgärda hotet, vilket även gäller för det stora antalet länder varifrån de rekryterar krigare och får stöd. Att besegra IS kräver att man desarmerar den sunnimuslimska revolt som har växt sig allt starkare i arabvärlden sedan 1979, gjuta olja på vågorna i kampen om inflytande och ledarställning mellan sunnitiska Saudiarabien och shiitiska Iran, samt ta itu med den sociala och kulturella bakgrunden till radikaliserings.

Flyktingströmmar förändrar Mellanöstern?

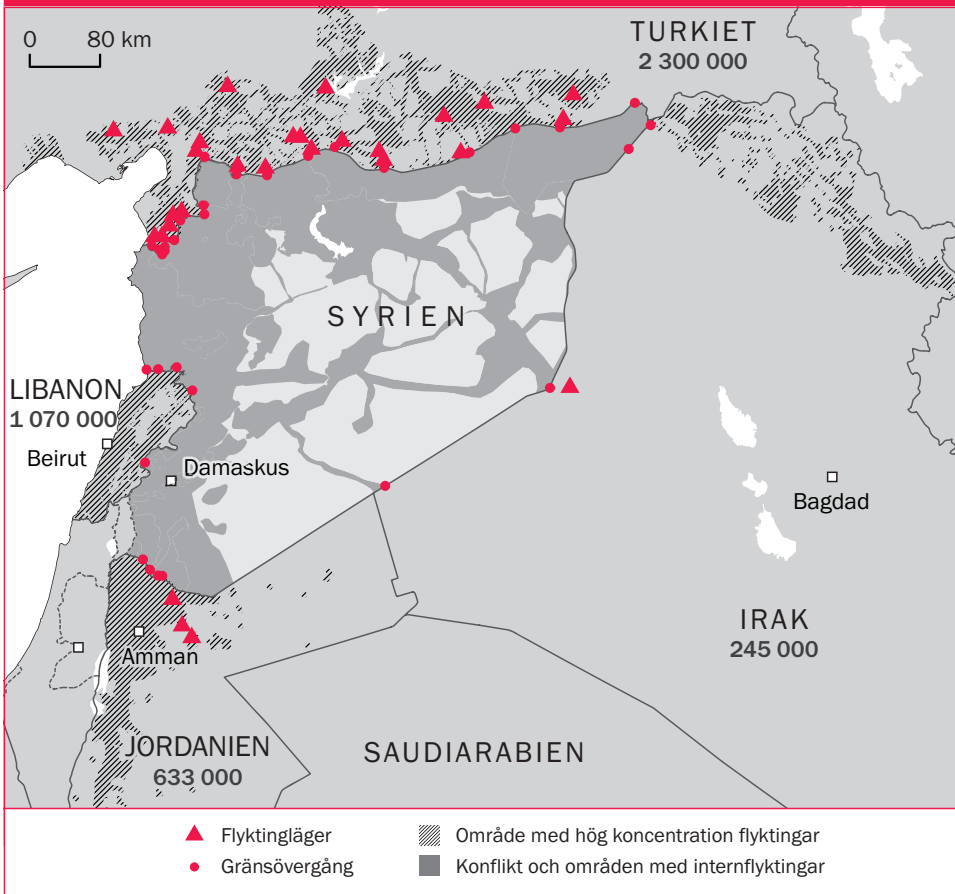
Krigen i Irak och Syrien har lett till att 4 miljoner irakier och 12 miljoner syrier har tvingats fly. De tre länder som för närvarande tar emot flest flyktingar är Jordanien, Libanon och Turkiet. En ny underklass av medborgare har vuxit fram i fyra arabländer: i Syrien och Irak lever miljoner flyktingar under osäkra förhållanden, på flykt i sina egna länder; i Libanon och Jordanien har flyktingar bosatt sig i ländernas fattigaste områden, vilket har lett till att den sårbara befolkningsgruppen har ökat. Om detta inte åtgärdas kommer konsekvenserna av identitetsbaserad polarisering i regionen och en växande sårbar befolkningsgrupp att ha långtgående återverkningar för den regionala och internationella stabiliteten.

Väpnad konflikt i Mellanöstern, 2015

Det inträffade en viktig politisk utveckling för kurderna i Turkiet, Irak och Syrien under 2015. De uppskattningsvis 30 miljoner kurderna höll stånd, både politiskt och

SYRISKA FLYKTINGAR I GRANNLÄNDER

militärt, och kommer fortsätta vara en oskiljaktig del av regionens politik, som inte går att förbise. I Turkiet blockerades en politisk lösning av kurdfrågan, men i Irak och Syrien har kurdiska styrkor vunnit klara segrar i kampen mot IS, vilket har ökat deras legitimitet i väst och gjort det möjligt för dem att utöka de områden som ligger under deras kontroll. Men det är fortfarande oklart hur den politiska situationen för kurderna i Turkiet kommer att avgöras, och huruvida det finns liv efter IS för kurderna i Irak och Syrien i deras strävan att bli mästare över sitt eget politiska öde.

Irans Mellanösterndynamik

Avtalen i juli 2015 som reglerar Irans kärnteknikprogram stod ut som ett exempel på samverkan om hantering av potentiella konflikter. Dock återstår komplexa tekniska och politiska frågor kring genomförande och validering. Irans nuvarande inflytande i regionala frågor kommer sig huvudsakligen av grannländernas brist på stabilitet. Irans relationer med Saudiarabien har dock försämrats, och detta påverkar konfliktområden över hela regionen. ●

3. HUR IRAN PÅVERKATS AV INTERNATIONELLA SANKTIONER

Den gemensamma övergripande handlingsplanen (Joint Comprehensive Plan of Action, JCPOA) från juli 2015 kanske inte permanent avgör oenigheten över Irans kärnenergiprogram men den har minskat spänningarna kring frågan och tillhandahållit ett ramverk som skulle kunna undanröja risken för en allvarlig kris mellan Iran och det internationella samfundet.

Internationella sanktioner var en viktig faktor innan avtalet och kommer att så förbli under dess implementering. Amerikanska sanktioner fanns på plats innan spänningarna ökade kring Irans kärnenergiprogram. Efter att krisen eskalerat infördes olika typer av sanktioner mot Iran: finansiella sanktioner, handelssanktioner, sanktioner för handel med konventionella vapen och material med dubbla användningsområden, samt rese- och transportsanktioner. Dessa sanktioner spände över ett brett område, från specifika till mer heltäckande.

FN-sanktioner

Förenta nationerna införde specifika kärnrelaterade sanktioner för befordran av vapen och material med dubbla användningsområden och mot iranska individer och organisationer. Andra aktörer, främst USA och EU, införde betydligt mer omfattande sanktioner. Dessa autonoma sanktioner, som inte förordnats av FN, introducerade restriktioner som begärts i FN-resolutioner, men som inte krävdes av dem. Med tiden började de även inkludera vissa former av sanktioner – i synnerhet med avseende på finansiella transaktioner – där det inte fanns någon tydlig referens till några FN-beslut.

Om mer omfattande sanktioner kan anses ha varit en viktig del i att åstadkomma JCPOA, skulle man med fog kunna hävda att man bör göra omfattande finansiella och kommersiella sanktioner obligatoriska i framtida resolutioner från säkerhetsrådet. Detta skulle, åtminstone till en viss del, vända på den nya trenden där man föredrar mer precist specificerade sanktioner för att minska oavsiktliga indirekta konsekvenser.

Lättande av sanktioner

JCPOA öppnar upp för att lätta på sanktionerna för iranska individer och organisationer. Dock begränsas dessa lättnader till kärnrelaterade sanktioner och Iran kvarstår under ett antal andra sanktionsregimer. Om det för Iran framstår som att lättnaderna under JCPOA undergrävs av åtgärder i andra sanktionsregimer kan detta utgöra ett hot mot avtalet.

Att förstå sanktionernas roll och hur de påverkar Irans kärnprogram är därför viktigt i sak, men det är även en indikator på vilken roll sanktioner kan spela i internationella dispyter. ●

4. EXTERNT STÖD I INBÖRDESKRIG OCH ANDRA KONFLIKTER

Minst två tredjedelar av alla inomstatliga konflikter sedan 1975 har haft någon form av externt stöd från andra stater. Detta stöd kan innefatta direkt deltagande av militär eller säkerhetspersonal, men även mer indirekta former av hjälp, såsom tillhandahållande av underrättelser eller logistikstöd, finansiering, fristad eller utbildning. Militära interventioner i andra staters interna konflikter har mer än fördubblats sedan september 2001, och på senare år har trenden varit för ökad trupp, eller 'boots on the ground'. Externt stöd är en viktig variabel i konfliktdynamiken: det gör ofta konflikten mer dödlig, förlänger striderna och ökar utmaningarna kring en förhandlingslösning. Beläggen antyder också att man oftare riktar in sig på civila och att det innebär högre risk för att mellanstatliga konflikter inleds.

Forskning om externt stöd i inbördeskrig visar hur stödet har växlat över tid. Två samtida väpnade konflikter – i Syrien och Ukraina – belyser argumentet att inbördeskrig sällan är enbart interna angelägenheter; de illustrerar också radikalt olika slags konflikter, delvis utifrån den typ av externt stöd som de tar emot.

Syrien

Syrien har sedan 2012 slitits itu av ett inbördeskrig som även tjänat som ett indirekt slagfält för konkurrerande externa stater. Under 2015 markerade en serie alltmer aggressiva interventioner och motinterventioner av externa aktörer för allierade på den syriska regimens sida samt andra allierade eller ombud en dramatisk eskalering i tredjepartsinterventioner. Förhandlingarna om en politisk lösning på

kriget blev ytterligare ett forum för denna kamp. Den ryska militära interventionen i september 2015 på den syriska regeringens sida utgjorde en vändpunkt i konflikten, men kommer troligen inte att leda till en slutlig militär seger eller en stabiliserande politisk lösning. Faktum är att det kan driva konflikten i Syrien i en ny, oförutsägbar riktning.

Ukraina

Beteckningen 'inbördeskrig' som beskrivning av konflikten i Ukraina är omtvistad på grund av Rysslands intervention – vars omfattning i sig är kontroversiell. Grunden för en intern konflikt existerade i Ukraina i slutet av 2013, men sannolikt kom de flesta av de viktigaste utlösande faktorerna som förvandlade en lokal konflikt till våldsamheter och krig – förekomsten av först paramilitära och sedan militära styrkor, vapen och resurser – från Ryssland eller av ryska och ukrainska anhängare till den avsatte ukrainska presidenten, Viktor Janukovyč. Västs stöd till den ukrainska övergångsregeringen verkar ha haft mindre inverkan på konflikten. Den första betydelsefulla vapenvilan och tillbakadragande av ryska trupper från östra Ukraina i september 2015 sammanföll med den ryska interventionen i Syrien. Men mot slutet av 2015, med Minsk II-avtalet skenbart på väg att rivas upp, förblev Ukrainas väg mot fred, både internt och gentemot Ryssland, mycket osäker. ●

5. GENOMFÖRANDET AV FREDSPROCESSEN I MALI

Den pågående fredsprocessen i Mali ledde fram till ett fredsavtal i mitten av 2015. Konflikten, som började i norra Mali i januari 2012, tvingade ungefär en fjärdedel av befolkningen i den norra regionen på flykt till andra delar av Mali och dess grannländer. En deklaration om att upphöra med fientligheter och en överenskommelse om att inleda fredsförhandlingar undertecknades i juli 2014, vilket lade grunden för fredssamtal i Alger. Undertecknandet av fredsavtalet var resultatet av en årslång process ledd av Algeriet och med ett stort antal deltagande internationella organisationer och grannländer.

Utmaningar vid implementeringen av fredsavtalet

Fyra större utmaningar kan identifieras: (a) konfliktens komplexitet; (b) fragmenteringen av de involverade aktörerna; (c) den växande närvaron av våldsamma extremistgrupper i norra Mali; och (d) den växande organiserade brottsligheten.

Den huvudsakliga konflikten i Mali härrör från strävan efter självbestämmande av den rörelse som leds av Tuaregerna, och som har yttrat sig genom regelbundna uppror sedan Malis självständighet 1960, men som har djupare rötter i Malis och Sahel-regionens historia. Med tiden, med kopplingar till kärnkonflikten och misskötseln av dess lösning, har ett antal andra konflikter utvecklats i norra Mali mellan och inom olika befolkningar, vilket ger en komplex dynamik och en spridning av olika beväpnade grupper.

Dessutom är våldsam religiös extremism och organiserad brottslighet kopplingar till den väpnade konflikten. Våldsamma extremistgrupper deltog i striderna vilket ledde

till att det politiska Tuareg-ledda väpnade upproret omvandlades till en religiös revolt. Detta hade illavarslande konsekvenser för Malis befolkning eftersom de segrande grupperna införde förvrängda och våldsamma varianter av sharia i de områden i norra Mali som de temporärt ockuperade.

Externa militära interventioner av franska, afrikanska och FN-trupper har tryckt tillbaka extremistgrupperna som har gått under jorden, men de har inte besegrats och befolkningen påminns om deras existens med jämna mellanrum. Det faktum att Libyen har blivit ytterligare en bas för militanta extremistgrupper, i synnerhet islamiska staten, är en annan källa till allvarlig oro.

Fredsavtalet 2015 fokuserar starkt på lednings-, socioekonomiska och kulturella frågor. Dock har fredsavtalet ett tvådelat fokus: på interna politiska och mänskliga säkerhetsutmaningar; samt transnationell våldsam extremism och organiserad brottslighet. Målen är ambitiösa och genomförandet kommer att kräva pågående och hängivet deltagande och stöd från en mängd olika aktörer. Det är det femte fredsavtalet mellan den maliska staten och den Tuareg-ledda väpnade rörelsen, vilket vittnar om svårigheterna med att lösa denna ihållande konflikt, även utan de ytterligare utmaningar som våldsam extremism och organiserad brottslighet för med sig. ●

6. VÄPNADE KONFLIKTER, DATA-TRENDER

Trots den nyliga ökningen i datauppsättningarnas tillgänglighet och giltighet för olika form av våld, återstår stora frågor om dess omfattning och aktuella trender. Har vi sett en allmän, progressiv nedgång i människors våld över de senaste decennierna? Om så är fallet, antyder de aktuella trenderna för väpnad konflikt en omsvängning av den nedgången?

Väpnade konflikters mönster, 2006–15

Enligt UCDP (Uppsala Conflict Data Program), ökade antalet aktiva väpnade konflikter från 41 under 2014 till 50 under 2015, till stor del på grund av den islamiska statens expansion till nya territorier i 12 länder. Av de 50 aktiva konflikterna utkämpades endast en mellan stater (Indien och Pakistan). De övriga utkämpades inom stater och rörde styre (19), territorium (29) eller båda (1). Dock kvarstår våldsnivåerna som kopplas till väpnad konflikt på en mycket lägre nivå än under kalla kriget, delvis på grund av att det internationella samfundet har utvecklat bättre mekanismer för konflikthantering.

En omsvängning från fred? Utländsk inblandning i väpnade konflikter

Vad skulle krävas för att den pågående ökningen i väpnade konflikter ska övergå i en omsvängning i trenden mot fred? Nedgången i antalet stridsrelaterade dödsfall sedan 1979 drevs huvudsakligen av den minskade utländska inblandningen i väpnade konflikter i Ostasien. En stegring av den utländska inblandningen i väpnade konflikter i Mellanöstern är den mest realistiska potentiella drivkraften bakom en omsvängning från fred.

REGIONAL DISTRIBUTION OCH TOTALA ANTALET KONFLIKTER, 2006–15

En enskild konflikt kan stå för en stor del av stridsrelaterade dödsfall, som fallet var från 1967–75 samt 1978–98 under inbördeskriget i Kambodja och som nu är fallet i Syrien. Många paralleller och insikter står att finna i de två konflikterna, framför allt att en förhandlingslösning på Kambodja-konflikten endast var möjlig efter att de utländska intressenterna hade gjort upp sina mellanhavanden.

Våld och konflikt i en tid av hållbara utvecklingsmål

Sustainable Development Goal (SDG) 16 uppmanar det internationella samfundet att: 'Främja fredliga och inkluderande samhällen för hållbar utveckling, tillhandahålla tillgång till rättvisa för alla samt bygga upp effektiva, och inkluderande institutioner med ansvarsutkrävande på alla nivåer'. Öppen och systematisk insamling av data om politiskt och socialt våld är centralt för att forska om medborgares sårbarhet för våld. Ett av de mest lovande angreppssätten är att stärka inflytandet och kapaciteten i lokala institutioner för att samla in, koda, lagra, hantera och analysera konfliktdata på ett systematiskt sätt. Insamling av flera typer av data garanterar

att den insamlade informationen är användbar för komparativ analys och global spårning av utvecklingen mot att uppnå SDG 16; lokalt definierad, relevant och tillämplig; samt effektiv i att bidra till att människor känner att samhället är rättvist, fredligt och inkluderande.

Registrera förluster i väpnade konflikter

Staters skyldighet att registrera förluster, i synnerhet med avseende på civilbefolkningens skydd, kvarstår mer eller mindre ofullbordad. Att redovisa militära dödsfall har under lång tid varit praxis för stater, men uppmärksamheten på civila dödsfall är antingen sällsynt eller inkonsekvent, och allt fler röster höjs nu för att alla förluster i väpnade konflikter på ett fullgott sätt ska registreras.

Uppskattning av förluster kan alltid endast sikta mot antalet som kan ha dödats. Registrering av förluster strävar mot att få definitiv kunskap om vem som dödats, samt hur, när och var. Att samla in så detaljerade data om de döda syftar till att hålla reda på de olika typer av skada som drabbar ett samhälle samt att humanisera offren. I många konflikter används redan den mest effektiva registreringen av organisationer i civilsamhället. I grunden utgör registrering av förluster en humanisering av offren, ett erkännande av dem samt ett skydd för dem som lever kvar. ●

GLOBAL PEACE INDEX, 2016

Globalt fredsindex, (Global Peace Index, GPI), framställt av Institute for Economics and Peace, använder 23 indikatorer för att rangordna 163 nationer och territorier. GPI för 2016 visar att den globala freden fortsätter att minska. Mellanöstern och Nordafrika stod för större delen av försämringen. EN regional förbättring noterades i Centralamerika och Västindien. Den allmänna nedgången fortsätter att huvudsakligen drivas på av negativa förändringar i indikatorer som mäter: (a) antalet flyktingar och fördrivna; (b) terrorismens påverkan; och (c) antalet interna och externa konflikter, samt det därmed förenade antalet stridsrelaterade dödsfall.

Plats	Land	Poäng	Förändring
1	Island	1,192	-0,007
2	Danmark	1,246	+0,028
3	Österrike	1,278	-0,007
4	Nya Zeeland	1,287	-0,025
5	Portugal	1,356	-0,092
159	Somalia	3,414	+0,105
160	Afghanistan	3,538	+0,036
161	Irak	3,570	+0,021
162	Sydsudan	3,593	+0,003
163	Syrien	3,806	+0,040

7. FREDSSOPERATIONER OCH KONFLIKTHANTERING

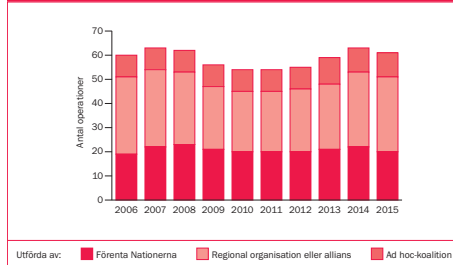
Trender och utvecklingar i fredsoperationer under 2015

2015 var ett år av konsolideringar med avseende på trender och utvecklingar i fredsoperationer. Det var ingen brist på konflikter och kriser, men internationella ansträngningar för att lösa dem involverade sällan en ny eller kraftigt förbättrad fredsoperation.

Fyra relativt små uppdrag påbörjades, samtidigt som tre relativt små uppdrag lades ned. Ett mindre EU-uppdrag om militär rådgivning ersatte EU:s militära insats i Centralafrikanska republiken (CAR) (EUFOR RCA). Den mellanstatliga utvecklingsmyndighetens (IGAD) mekanism för övervakning och kontroll (MVM) i Sydsudan ersattes av en ny mekanism för övervakning av vapenvilan efter fredsavtalet. NATO återställde sitt uppdrag i Afghanistan. Till sist tillsattes ytterligare ett EU-uppdrag i Mali, medan den franska operationen Licorne i Elfenbenskusten avslutades. Sammanlagt var det två färre aktiva fredsoperationer under 2015 jämfört med 2014.

De 61 aktiva operationerna under 2015 hade 162 703 människor på fältet, något fler än under föregående år. Detta innebar slutet på trenden med allt färre personer i fredsoperationer som började under 2012. FN var fortsatt huvudaktören i fredsoperationer, och var ansvarigt för ungefär en tredjedel av alla fredsoperationer (20 av 61) samt 70 procent av all personal (113 660 av 162 703) – en ökning med 3 336 personer under 2015 jämfört med 2014.

ANTAL MULTILATERALA FREDSSOPERATIONER, EFTER TYP AV UTFÖRANDE ORGANISATION, 2006–15

Utförda av: Förenta Nationerna Regional organisation eller allians Ad hoc-koalition

Varför konsolidering under 2015 och vad händer framöver?

Flera faktorer ligger bakom konsolideringen under 2015. Till att börja med omöjliggör geopolitiska hinder, vacklande fredsprocesser eller säkerhetsmiljön etablering av nya fredsoperationer. Dessutom fanns redan ofta fredsoperationer i de länder där stormakternas intressen sammanfaller och situationen möjliggör att fredsoperationer kan etableras. I tredje hand förlitar sig internationella och regionala aktörer på andra åtgärder i sitt konflikthanteringsarbete och i sin hantering av jihadistgrupper såsom IS och Boko Haram, till exempel militära interventioner samt direkt och indirekt stöd från lokala grupper.

Det är svårt att förutse hur nästa års trender kommer att utvecklas. Ett antal operationer står på listan för nedtrappning, med möjlig minskning av antalet uppdrag samt antalet personer på plats, men det finns även potentiella storskaliga stabiliseringsoperationer under den närmaste framtiden på platser som Burundi, Libyen, Syrien, Ukraina och Jemen.

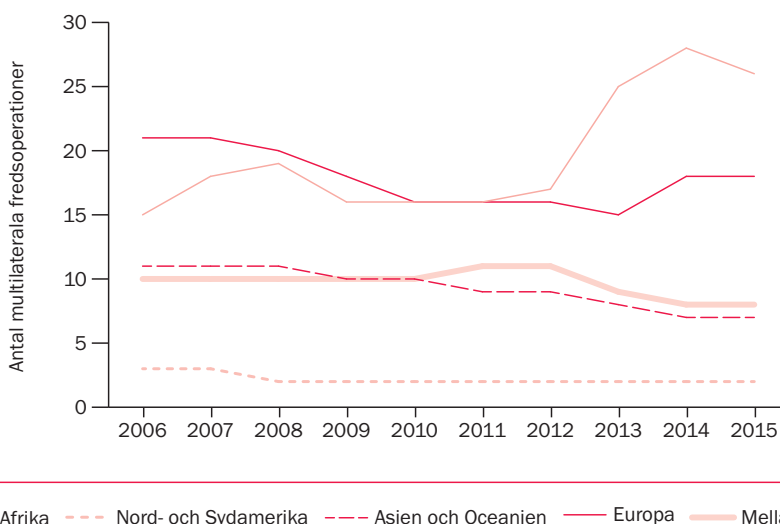
Oberoende panel på hög nivå om FN:s fredsbevarande insatser

Under året slutförde HIPPO (the High-level Independent Panel on UN Peace Operations) sin granskning, som presenterades för FN:s generalsekreterare tillsammans med rekommendationer om hur man kan förbättra framtida fredsoperationer. Vilka av panelens rekommendationer som kommer att genomföras i framtiden återstår att se. Att inte koppla samman HIPPO med andra större granskningsprocesser för att möjliggöra påverkan tvärs över hela FN-systemet var ett försummat tillfälle. Det skulle dessutom varit användbart att sätta upp tydligare rekommendationer kring hur FN:s fredsoperationer bör hantera situationer då det inte finns någon 'fred att bevara' eller någon politisk process att stödja. Allt eftersom FN:s stabiliseringsuppdrag blir vanligare och fredsbevarande styrkor står inför asymmetriska och okonventionella hot, är inte längre enbart försik-

tighet tillräckligt. Den stora sannolikheten för en stabiliseringskomponent bör förutses och tas med i planeringen och utvecklingen av FN:s fredsoperationer. FN:s generalsekreterare presenterade en rapport om hur han avser implementera HIPPO:s rekommendationer och vid toppmötet om fredsbevarande styrkor godkände medlemsstater i FN HIPPO:s rekommendationer.

Trots alla enastående utfästelser och allt återupplivat stöd för fredsoperationer vid toppmötet om fredsbevarande styrkor, var 2015 även ett år under vilket FN:s rykte skadades svårt och dess arbete undergrävdes av rapporter om sexuellt utnyttjande och övergrepp i CAR, samt påstådda mörkläggningar. Systemen för att hantera sådana övergrepp är uppenbart otillräckliga och HIPPO:s krav på förändring inom detta område måste snarast tas fasta på. ●

ANTAL MULTILATERALA FREDSOPERATIONER, EFTER REGION, 2006–15

8. KVINNOR, FRED OCH SÄKERHET

WPS-agendan (Women, Peace and Security) utgörs av åtta resolutioner av FN:s säkerhetsråd som tillför ett genusperspektiv till olika freds- och säkerhetsforum. Detta perspektiv begär att kvinnor deltar i arbetet med att förhindra väpnad konflikt och skapa fred, samt att kvinnor och barn skyddas i konflikter. Grundresolutionen för WPS-agendan, säkerhetsrådets resolution 1325, antogs enhälligt i oktober 2000. Det var den första resolutionen från säkerhetsrådet som specifikt tog upp hur väpnade konflikter påverkar kvinnor, och hur kvinnor kan bidra till konfliktlösning och hållbar fred. Denna formella agenda har gett upphov till en transnationell, epistemisk gemenskap av regeringar, aktörer i den privata sektorn, forskare och, särskilt anmärkningsvärt, civilsamhället. Många i denna gemenskap har sina rötter i kvinnors fredsrörelse.

Medan WPS-agendan har prisats för att uppmuntra till bättre förståelse för vikten av ett genusperspektiv i den övergripande diskursen om internationell fred och säkerhet, har den också kritiserats med avseende på bristande politisk vilja och finansiering för dess genomförande. Dessutom kvarstår vissa orosmoment såsom otillräckliga implementeringsstrategier och verktyg för utvärdering och uppföljning.

FN:s säkerhetsråds resolution 2242 är det senaste tillägget till WPS verktygslåda och speglar några av de nya utmaningarna inom global fred och säkerhet, inklusive klimatförändring, det växande antalet flyktingar och internt fördrivna människor, samt våldsamt extremism.

15:e årsdagen av resolution 1325

Den 15:e årsdagen av FN:s säkerhetsråds resolution 1325 gav tillfälle för mer formella reflektioner kring WPS-agendans nuvarande och framtida riktning. Fyra viktiga granskningsprocesser rapporterades under 2015: (a) högnivågranskningen av kvinnor, fred och säkerhet; (b) den globala studien över implementeringen av resolution 1325; (c) rapporten från den oberoende panelen på hög nivå om FN:s fredsbevarande insatser (HIPPO); och (d) Rapporten från den rådgivande expertgruppen för 2015 års granskning av Förenta Nationernas freds- och säkerhetsarkitektur. De två senare tillhåll viktiga insikter i den nuvarande statusen för implementeringen av resolution 1325, särskilt inom FN:s fredsoperationer och fredsskapande insatser.

Reformering och hälsoläge i säkerhetssektorn

Implementeringen av WPS-agendan i reformeringen av säkerhetssektorn (SSR) och hälsosektorn visar på att alla sektioner i samhället och regering har en roll att spela, även om resultaten är blandade. Även om viss framgång har uppnåtts återstår mycket arbete med att tillse att SSR-programmen, till exempel, är genusmedvetna och innefattar direkt och meningsfullt kvinnligt deltagande.

En optimistisk utvärdering av WPS-agendan noterar att den har skapat en norm av jämställdhetsintegrering och ökad genusmedvetenhet kring konflikter, i synnerhet rörande sexuell våld i väpnade konflikter. Dock återstår stora hinder när det gäller implementeringen och att skapa verklig förändring i vardagen för kvinnor som påverkas av konflikter. ●

9. DE HÅLLBARA UTVECKLINGS- MÅLEN OCH UTMANINGARNA KRING BISTÅND OCH UTVECK- LING PÅ FARLIGA PLATSER

Händelserna under 2015 ledde till att det blev ett särskilt viktigt år för säkerhet och utveckling. En ny utvecklingsagenda skrevs in i de hållbara utvecklingsmålen (SDG) och ett antal granskningsprocesser inventerade vad som fungerar och inte fungerar inom området internationell utveckling. Utsikterna för att uppnå målen och de samtidiga utmaningarna med att tillhandahålla humanitär och utvecklingshjälp på farliga platser är fortfarande under diskussion.

SDG-agendan har expanderat i omfattning jämfört med milleniemålen (MDG, 2000–15). Ett antal gransknings- och reforminitiativ kalibreras nu om för att uppnå SDG-agendan. Utvecklingsutmaningarna är särskilt överhängande för de 2,58 miljarder människor som lever på farliga platser – länder med högre förekomst av våldsam död och upphov till det stora antal flyktingar och/eller fördrivna personer. Farliga platser är hem för 36 procent av världens befolkning, men 61 procent av världens fattigdom och 67 procent av barn som inte förväntas slutföra motsvarande gymnasiestudier under de kommande femton åren. Utvecklingsutmaningarna på farliga platser är också säkerhetsutmaningar: 78 procent av världens incidenter av våldsam död äger rum på farliga platser, 98 procent av världens flyktingar kommer från farliga platser och farliga platser är värd åt 97 procent av världens interna flyktingar.

Humanitära nödlägen under 2015

Majoriteten av nödlägen äger rum på farliga platser, så utmaningarna kring bistånd och utveckling kommer att kvarstå under SDG:s

femtonåriga tidshorisont. En kort genomgång av de viktigaste humanitära nödlägena under 2015 understryker omfattningen av humanitära katastrofer och responsen på dem. Nästan samtliga av dessa humanitära nödlägen inträffar på farliga platser, vilket ytterligare påvisar hur bistånd och säkerhet sammanflätas i instabila situationer.

Nepal och Afghanistan

Jordbävningen i Nepal 2015 belyser den internationella responsen, vars effektivitet nu kan utvärderas genom konsekvensutvärdering. Att tillämpa konsekvensutvärderingar, som är brukligt inom utvecklingsområdet, på humanitär hjälp bör vara till hjälp i arbetet att skapa mer effektiv respons till framtida katastrofer.

Den afghanska regeringen och internationella aktörer fick anstränga sig för att bistå med utveckling, fred och människors säkerhet åt den afghanska befolkningen under 2015. Nepal och Afghanistan illustrerar de utmaningar som stater står inför i sitt arbete att skapa hållbar utveckling när bräcklighet, våld och nödlägen sammanfaller. ●

10. IKT, IT-SÄKERHET OCH MÄNSKLIG UTVECKLING

Det finns en länk mellan åtkomst till information och kommunikationsteknik (IKT), IT-säkerhet och mänsklig utveckling. IKT tillhandahåller en potential utan motstycke för människor att tillgodogöra sig kunskaper och färdigheter samt att använda dessa förmågor för att främja sina egna och samhällets intressen. Det har inte gjorts några storskaliga empiriska studier för att utvärdera hur tillgång till IKT påverkar mänsklig utveckling i utvecklingsländer. Vissa fallstudier utmanar diskursen om den positiva omskapande kraften hos IKT, och illustrerar det faktum att ökad tillgång till IKT i vissa fall har en söndrande effekt och stärker befintliga mönster av dominans och ojämlikhet. Storskaliga studier i hur IKT påverkar utvecklingen finner i allmänhet en positiv korrelation mellan att förbättra tillgång till IKT och ekonomisk utveckling.

IT-risker och hot

IKT kan även frambringa ett otal risker eftersom det erbjuder nya medier för skadliga verksamheter, medan den osäkerhet som IT-brottslighet skapar har ekonomiska kostnader. Ansträngningar för att stödja bättre tillgång till IKT i utvecklingsländer behöver integrera överväganden om IT-säkerhet för att vara effektiv och hållbar, men sådana ansträngningar kan i sig själva leda till risker för mänsklig utveckling eftersom stater och individers målsättningar för säkerheten inte alltid sammanfaller. Ökad IT-övervakning och internet-filter kan ha en skadlig inverkan på grundläggande mänskliga rättigheter och människors säkerhet.

Att närma sig IT-säkerhet utifrån ett perspektiv om människors säkerhet kräver ett holistiskt grepp som tacklar riskerna med

IT-brottslighet och sofistikerade hot, men även överväger principerna bakom rättsstaten och god maktutövning. Processen genom vilken stater inkräktar på människors förmåga att tillgodogöra sig de möjligheter som IKT erbjuder, på grund av nationella säkerhetsskäl, bör vara transparent, ansvarstagande och inkluderande.

Digitala mänskliga rättigheter

Utvecklingsländer är olik utrustade ur tekniskt, politiskt och juridiskt perspektiv för att hantera de risker som tillgång till IKT utgör för människors säkerhet. Allt oftare ser utvecklingsorganisationer ett behov att koppla initiativ för demokratisering av tillgången till IKT till arbete för att stärka den nationella IT-säkerheten och digitala mänskliga rättigheter.

Initiativ för att stödja IT-säkerhet innebär vanligtvis politiskt och juridiskt stöd, utbildning och teknisk assistans, samt samarbete. Internationella teleunionen spelar för närvarande en nyckelroll inom kapacitetsutbyggnad. Digitala mänskliga rättigheter och nätfrihet stöds vanligtvis genom direkt hjälp på politisk nivå, till exempel genom att definiera lagar om integritet och dataskydd, samt standarder för elektronisk övervakning. Det finns dock inga internationella standarder för digitala mänskliga rättigheter. Definitionen av standarder för elektronisk övervakning är även det en tvistig fråga. Nyligen ansträngningar har därför fokuserat på att direkt och indirekt begränsa spridningen av elektroniska övervaknings- och censurmöjligheter till länder som kan komma att använda dessa för att begå brott mot mänskliga rättigheter. ●

11. INSTABILITET OCH ÅTERHÄMTNING I EU

Säkerhet var förmodligen en viktigare fråga för EU under 2015 än någon gång under de föregående 20 åren. Funderingar kring säkerhet har blivit allt svårare i det snabbt föränderliga sammanhang som innefattar människors globala rörelsefrihet, fri rörlighet för kapital i ett fragmenterat och otillräckligt reglerat finanssystem, staters begränsade kapacitet att hantera förändringar och framväxandet av statlig suveränitet, teknikens snabba framsteg och de förändrade demografiska och geografiska mönster som skapats av globalisering, urbanisering och digitalisering.

Spridning på grund av krig och extremism

Under 2015 krävde konflikter i Libyen, Syrien/Irak samt Ukraina en respons från EU, inklusive åtgärder för att hantera spridningen av flyktingar, främst den omfattande fördrivningen av människor och ett ökat terroristhot. Städer i EU upplevde omfattande terroristattacker utförda av religiöst inspirerade individer och grupper. Attacken mot Paris i november 2015 utfördes av en stor grupp gärningsmän, vissa med utbildning och erfarenhet från konfliktområden, med betydande logistiskt stöd – vilket ställde EU inför ett annorlunda problem som tidigare betraktat terrorism som en fråga för polis och rättsväsende.

EU-medborgare har höga förväntningar och många känner inte till något annat än en fridfullt, välmående och stabil miljö. De är vana vid att röra sig fritt utan överdriven oro över att falla offer för en våldshandling eller utsättas för brott. De förväntar sig även att skyddas mot konsekvenserna av oväntade och omstörtande händelser.

Ändå tror två tredjedelar av respondenterna i en undersökning som genomfördes i EU:s medlemsstater i april 2015 att EU kommer att erfa ökade nivåer av terrorhandlingar och organiserad brottslighet i framtiden, och tillskrev denna ökning växande extremistiska ideologier, spridningseffekten av krig och politisk instabilitet utanför EU, samt ihållande fattigdom och socialt utanförskap. Dessutom trodde omkring 70 procent av respondenterna att klimatförändring och miljöförstöring skulle förvärra hoten.

En ny EU-intern säkerhetsstrategi

2015 antog EU en ny intern säkerhetsstrategi med fokus på terrorism och organiserad brottslighet. En säkerhetsdimension infördes också i andra offentliga politiska ramverk. Energisäkerhet inkluderades i ett nytt ramverk om att skapa en energiunion, som är en del av en framåtblickande policy om klimatförändringen och dess konsekvenser. Omvärderingen av relationer med EU:s grannländer fortsatte.

EU-medlemmarna är de huvudsakliga aktörerna när det gäller att svara på hot mot säkerheten, men EU är inte bara en plattform för att organisera mellanstatlig dialog och uppmuntra frivilligt informationsutbyte. Medlemsstater förväntar sig och vidhåller att de gemensamma instrumenten ska tillämpas direkt för att bidra till att lösa komplexa och sammanlänkade utmaningar. Medborgarna förväntar sig att EU bidrar till att försäkra att deras höga förväntningar uppfylls, och är snabba att kritisera då insatserna verkar ineffektiva.

EU:s arbetsmetoder – planerings- och budgetcykler som sträcker sig över 5-7 år – gör det möjligt att utveckla en viss uthållighet och kontinuitet för åtgärder som, även om de inte är anpassade för att svara upp

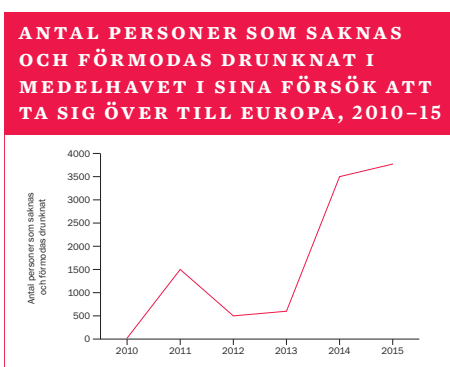
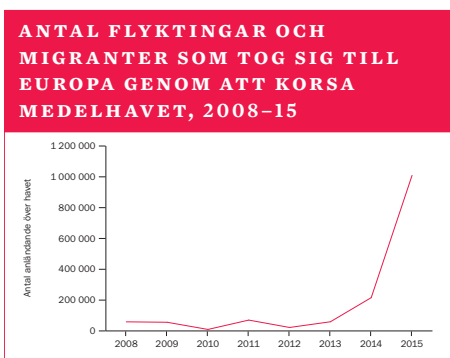
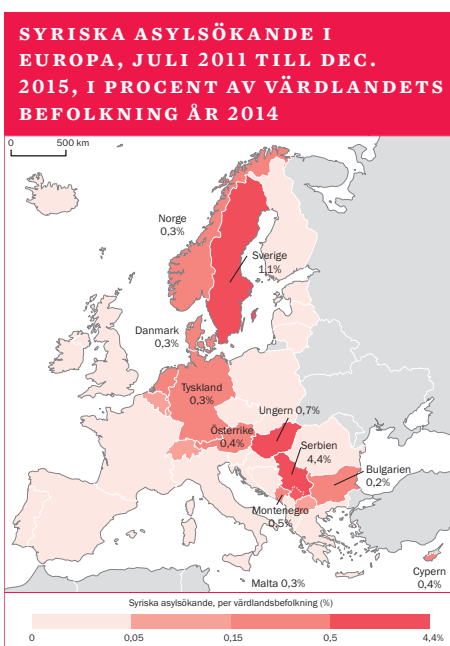

mot kriser, kan skapa viktiga systemförändringar över tid. Dessutom, även om balansgången som krävs i en union med 28 suveräna stater gör det svårt att komma överens om ett gemensamt angreppssätt, gynnar den löpande dialogen som leder fram till en överenskommelse kontinuitet efter att ett beslut har tagits.

Migration och flyktingar

Även om migration helt lyder under varje medlemsstats lagar kan nationella beslut om migration få konsekvenser för hela EU, inklusive säkerhetspolitiken. Under 2015 gav medlemsstaterna kommissionen i uppdrag att utveckla en utförlig migrationsagenda som kan leda till ett mer integrerat angreppssätt, beroende på reaktionerna på förslaget från kommissionen.

Till skillnad mot migrationen har EU ett gemensamt ramverk för att hantera flyktingar från väpnade konflikter och förtryck i sina hemländer. Men, även om asylprocessen är ett välkänt problem, har inte befintliga strukturer utformats för att hantera den oerhörda omfattningen av den senaste migrationsvågen. Den plötsliga ankomsten av ett mycket stort antal människor som sökte asyl krävde krisåtgärder. ●

12. KLIMAT OCH SÄKERHET

Det senaste decenniet har sett ett ökat erkännande inom den akademiska litteraturen och politiska kretsar av relationen mellan klimatförändring och säkerhet. Växande belägg för kopplingen mellan klimatförändringens konsekvenser och människors säkerhet har redovisats i den senaste rapporten från FN:s klimatpanel IPCC. I det första kapitlet som någonsin ägnats åt ämnet uppges: 'Människors säkerhet kommer att utsättas för allt större hot i takt med att klimatet förändras'.

Klimatförändring mångdubblar hoten

Klimatförändringen förstås bäst som något som mångdubblar hoten i det att den växelverkar med och förstärker befintliga risker och belastningar i en given kontext, och kan öka sannolikheten för instabilitet och konflikt. IPCC lägger fram belägg att kontextuella faktorer som 'låga inkomster per capita, ekonomisk tillbakagång och statliga institutioner som kännetecknas av godtycke' driver på konflikt och klimatkänslighet. Man fann även att 'människor som lever på platser med våldsamma konflikter är särskilt sårbara för klimatförändring' och att 'konflikter påverkar starkt sårbarheten för klimatförändringens konsekvenser'. G7 tog detta ett steg längre och tillsatte en oberoende studie under 2015: Ett nytt klimat för fred: åtgärder för klimat- och instabilitetsrisker, som identifierade sammansatta risker såsom kamp om resurser, försörjningsosäkerhet, extremt väder, osäkra matpriser och transnationell vattenreglering, samt de oavsiktliga konsekvenserna av politiken kring klimatförändring, som några av de viktigaste sätt på vilket klimatförändring växelverkar med instabilitet. Studien fann dessutom att både mildra klimatförändringen och anpassa sig till den

är ytterst relevant i hur man hanterar säkerhets- och instabilitetsrisker.

Som en återspeglning av den ökade akademiska litteraturen i ämnet har de potentiella konsekvenserna för säkerhet i klimatförändringens spår fått allt mer uppmärksamhet från utrikes- och säkerhetspolitiska makthavare på både nationell och internationell nivå. Debatter om klimatförändring och säkerhet i FN:s säkerhetsråd år 2007 och 2011 underströk också problemet. 2011 slog säkerhetsrådet fast att: 'Möjliga negativa effekter av klimatförändringen kan, på längre sikt, förvärra vissa befintliga hot mot internationell fred och säkerhet'.

Internationell politisk respons

Dock står internationella makthavare inför praktiska hinder rörande hanteringen av dessa komplexa kopplingar. Till exempel erkänner inte 2015 års globala ramverk — som de hållbara utvecklingsmålen SDG, Parisavtalet och Sendai-deklarationen om katastrofriskreducering — kopplingen mellan riskerna för klimatförändring och säkerhet. Detta har hämmat skapandet av gemensamma politiska åtgärder. Dock har koncept som återhämtning hjälpt till att lyfta iden om 'interconnectivity' och ett växande antal sponsorer integrerar enskilda frågor över flera politikområden, program och beslutsprocesser för finansiering. Det finns en möjlighet i den framväxande återhämtningsagendan att tillhandahålla ett tematiskt paraply under vilket man integrerar åtgärder över flera politikområden. ●

13. MILITÄRUTGIFTER

Världens samlade militärutgifter för 2015 beräknas uppgå till 1 676 miljarder dollar, vilket är 2,3 % av världens totala bruttonationalprodukt (BNP), eller 228 dollar per person. I reella termer var de globala utgifterna under 2015 ungefär 1,0 % högre än under 2014.

Militärutgifter fortsatte falla i Nordamerika och Västeuropa under 2015, om än i långsammare takt än föregående år. Utgifterna föll också i Latinamerika och Afrika, i det senare fallet en omsvängning efter flera år av ökning. Som kontrast fortsatte militärutgifterna stiga i Asien och Oceanien, Östeuropa samt de länder i Mellanöstern för vilka data finns tillgängliga.

Trender i militärutgifter

Det kraftiga fallet i oljepris, som påbörjades mot slutet av 2014, ledde till motsvarande kraftiga fall i militära utgifter i flera oljeproducerande länder som haft stigande utgifter under de senaste åren då oljepriset var högt. Även om utgifterna fortsatte stiga i vissa oljeproducerande länder skedde det i en långsammare takt jämfört med föregående år och med förväntningar på sjunkande utgifter 2016. Sålunda verkar den oljedrivna uppgången i icke-västliga militärutgifter verkar lida mot sitt slut.

Militära utgifter i USA fortsatte sjunka under 2015, men det finns tecken som tyder på att nedgången upphör med en planerad ökning under 2016. Icke desto mindre kvarstår USA under 2015 som det land som lägger mest på det militära med god marginal, med 596 miljarder dollar eller 36 procent av världens totala militärutgifter.

Den kinesiska militärens utgifter ökade igen under 2015, ungefär i linje med den ekonomiska tillväxten. Det kinesiska försvarets vitbok om militär strategi 2015 pre-

VÄRLDENS MILITÄRUTGIFTER, 2015

Region	Utgifter (\$ m.)	Förändring (%)
Afrika	(37,0)	-5,3
Nordafrika	(17,9)	2,1
Afrika söder om Sahara	(19,1)	-11
Nord- och Sydamerika	678	-2,5
Centralamerika och Västindien	9,5	3,7
Nordamerika	611	-2,4
Sydamerika	57,6	-4,0
Asien och Oceanien	436	5,4
Central- och Sydasien	68,0	0,9
Ostasien	302	5,7
Oceanien	25,8	7,7
Sydöstra Asien	39,7	8,8
Europa	328	1,7
Östeuropa	74,4	7,5
Väst- och Centraleuropa	253	-0,2
Mellanöstern
Världen totalt	1 676	1,0

() = osäker uppskattning; .. = data otillgängliga. Militärutgifterna är angivna i löpande priser (2015), miljarder dollar. Alla förändringar i reellt värde för perioden 2014–15.

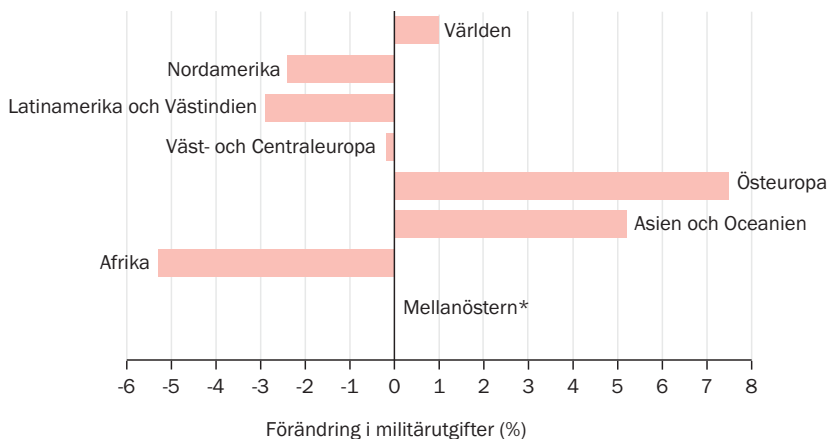
senterade en tämligen negativ syn på den geopolitiska säkerhetsmiljön. Den antydde en utökning av Kinas militära ambitioner, i synnerhet inom det marina området, samt ett skifte i fokus för försvarsstrategin, från land till hav. Den kinesiska regeringen vidtog omfattande åtgärder för att ta itu med korruptionen inom militären under 2015, vilket innefattade gripandet av ett stort antal höga officerare och tjänstemän.

Alternativkostnader för militärutgifter

Alternativkostnaderna för militärutgifter såsom investeringar i mänsklig, social och ekonomisk utveckling träder på nytt fram som ett viktigt ämne. En jämförelse över

FÖRÄNDRING I MILITÄRUTGIFTER PER REGION, 2014–15

*Ingen uppskattning publicerad eftersom militärutgiftsdata för Mellanöstern 2015 är mycket osäkra.

trender i utgifter för militären, hälsa och utbildning sedan 1995 visar att en majoritet länder har ökat utgifterna för hälsa och utbildning, samtidigt som man minskat militärutgifterna. Trenden i vissa stater i Mellanöstern och Östeuropa har dock gått i motsatt riktning. Allt fler länder lägger mer pengar på hälsa än på militära utgifter, men stater i Mellanöstern, tillsammans med flera länder i andra regioner som är beroende av oljeintäkter, utgör undantagen. Det finns ingen uppenbar korrelation mellan trender i länders militära utgifter och deras utgifter inom hälsa.

Ett antal studier har övervägt kostnaderna för att uppnå de olika hållbara utvecklingsmålen SDG, vilka antogs av Förenta Nationerna 2015. Genom att jämföra de summor som diskuterades i dessa studier med nivån på de globala militärutgifterna, kan man uppskatta hur mycket som skulle uppnås om en andel av världens militära utgifter skulle ledas om till dessa mål. SDG 4 om utbildning skulle enkelt kunna

uppnås till en kostnad av gott och väl under 10 procent av de årliga globala militärutgifterna, medan att eliminera fattigdom och hunger (SDG 1 och 2) skulle kosta strax över 10 procent. Lite mindre än hälften av världens samlade militära utgifter under ett år skulle vara tillräckligt för att uppfylla majoriteten av dessa utvecklingsmål för vilka ytterligare ekonomiska resurser är ett centralt krav.

Militärutgifter, statistik

Den nationella svarsfrekvensen för FN:s rapportinstrument om militärutgifter fortsätter sjunka. SIPRI-tabellerna om länders militärutgifter är tillgängliga utan kostnad via databasen Military Expenditure Database, <www.sipri.org/databases/milex>. ●

14. VAPENPRODUKTION OCH MILITÄRA TJÄNSTER

Försäljningen för SIPRI:s 100 största företag för vapenproduktion och militära tjänster föll för fjärde året i rad under 2014.

Deras samlade intäkter för 2014 var 401 miljarder amerikanska dollar – 1,5 procent lägre än för 2013. Men trots den fortsatta nedgången var omsättningen under 2014 43 procent högre än för SIPRI:s 100 största företag 2002. Detta understryker den blygsamma nedgång som observerats sedan rekordförsäljningen från 2010, och en långsammare takt i nedgången under senare år.

Företag i USA och Västeuropa fortsätter dominera bland de 100 med högst intäkter, med en samlad andel på 80,3 procent av vapenförsäljningen från samtliga 100 under 2014. Trots att denna dominans troligtvis inte kommer förändras inom överskådlig tid har den urholkats i kölvattnet efter finanskrisen 2008 och slutet av de amerikanskledda militära operationerna i Mellanöstern.

Med en samlad ökning på 10 procent har den påtagliga ökningen i ryska företags intäkter delvis motverkat nedgången bland företag baserade i väst.

Nya producenter

Andra 'etablerade producenter' på listan över de 100 ökade sin vapenförsäljning med 6 procent för 2014. Uppgången var delvis på grund av kraftigt ökad vapenförsäljning för det polska företaget PGZ (upp till 98,4 procent i reella tal) efter en stor sammanslagning i branschen. Australien och Japan ökade vapenförsäljningen med 17,5 respektive 14,7 procent.

Bolag i de fyra staterna med 'tillväxtproducenter' på listan över de 100 (Brasilien, Indien, Sydkorea och Turkiet) uppnådde en kollektiv ökning i intäkter på 5,1 procent för

DE 10 STÖRSTA VAPEN- PRODUCERANDE FÖRETAGEN, 2014

Företag	Vapenförsäljning (\$ milj.)	Vinst (\$ milj.)
1 Lockheed Martin	37 470	3 614
2 Boeing	28 300	5 446
3 BAE Systems	25 730	1 238
4 Raytheon	21 370	2 258
5 Northrop Grumman	19 660	2 069
6 General Dynamics	18 600	2 819
7 Airbus Group	14 490	3 117
8 United Technologies	13 020	6 220
9 Finmeccanica	10 540	27
10 L-3 Communications	9 810	..

.. = data otillgängliga. Företagen är baserade i USA, utom BAE Systems (Storbritannien), Airbus Group (Europa) och Finmeccanica (Italien). Siffrorna är angivna i amerikanska dollar. Vinsten avser hela företaget, d.v.s. inklusive försäljning av icke-militära varor.

2014, vilket motverkade nedgången i försäljningen för de 100. Dessa företag gynnas av betydande inhemska inköp av vapen men erbjuder nu sina produkter internationellt. Brasilien uppnådde den största ökningen i vapenförsäljning under 2014 (24,7 procent) följt av Sydkorea (10,5 procent) och Turkiet (9,5 procent). I kontrast visade indiska företag en total nedgång i försäljningen på 7,1 procent under 2014.

Fallande BNP i länder som får en betydande andel av sin inkomst från oljeintäkter, som Ryssland, Saudiarabien och Venezuela, kunde förändra dynamiken som har påverkat de 100 under de senaste fyra åren, eftersom budgetar balanseras med nationalinkomster. Exportutsikterna kan försvinna eftersom importerande länder beslutar om hur man ska hantera de minskade inkomsterna. Med det sagt kan oro över säkerheten i Ostasien och Mellanöstern leda till att stater fortsätter prioritera militära utgifter och vapeninköp. ●

15. INTERNATIONELLA VAPEN-ÖVERFÖRINGAR

Mängden internationella överföringar av större vapen ökade med 14 procent mellan 2006-10 och 2011-2014. De fem största vapenexportörerna under 2011-2015 – USA, Ryssland, Kina, Tyskland och Frankrike – stod för 74 procent av vapenexporten.

USA och Ryssland har genomgående varit de största exportörerna med god marginal sedan 1950. De har tillsammans med västeuropeiska exportörer historiskt sett dominerat listan över de 10 största exportörerna och det finns inga tecken på några större förändringar. Gruppen ökade sin andel av den samlade globala exporten från 2006-10 samt 2011-15, men har fått sällskap av Kina som nu är fast etablerad som en av världens största exportörer av större vapen.

På den regionala nivån växte flödet av vapen till Mellanöstern med 61 procent från 2006-10 samt 2011-15. Vapenflödet till Asien och Oceanien, samt Afrika steg också under denna period, med 26 respektive 19 procent. I kontrast sjönk vapenflödet till Europa med 41 procent.

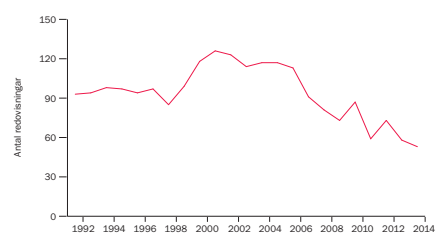
Länder i Asien och Oceanien mottog 48 procent av alla importer av större vapen 2011-2014. Av de fem största mottagarländerna av större vapen fanns tre i Asien och Oceanien: Indien, Kina och Australien.

De pågående konflikterna i många delar av världen under 2015 hade ofta direktkoppling till vapenanskaffning från utlandet. Mellanöstern och Nordafrika (MENA) har sett en betydande ökning av vapenimporten under de senaste fem åren. Användandet av vapen av stater i MENA i konflikten i Jemen under 2015 ledde till diskussioner om den moraliska och juridiska aspekten av att exportera vapen till stater i regionen.

DE STÖRSTA EXPORTÖRERNA OCH IMPORTÖRERNA AV STÖRRE VAPEN, 2011-15

Exportör	Global andel (%)	Importörer	Global andel (%)
1 USA	33	1 Indien	14
2 Ryssland	25	2 Saudiarabien	7,0
3 Kina	5,9	3 Kina	4,7
4 Frankrike	5,6	4 UAE	4,6
5 Tyskland	4,7	5 Australien	3,6
6 Storbritannien	4,5	6 Turkiet	3,4
7 Spanien	3,5	7 Pakistan	3,3
8 Italien	2,7	8 Vietnam	2,9
9 Ukraina	2,6	9 USA	2,9
10 Nederländerna	2,0	10 Sydkorea	2,6

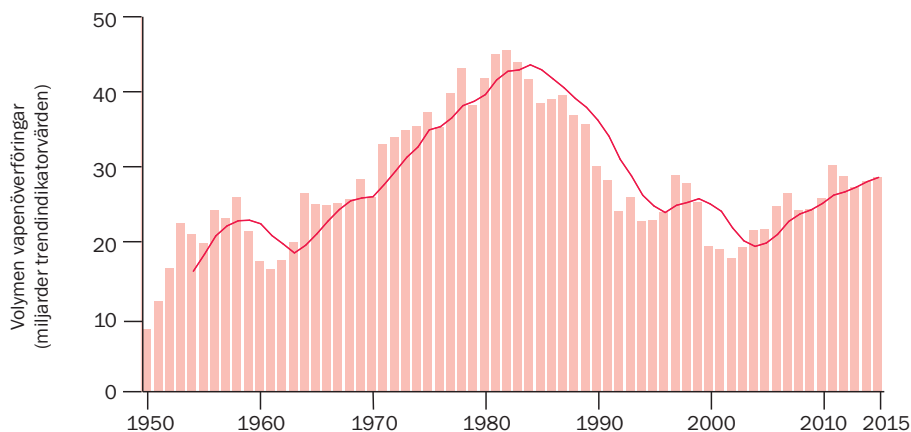
ANTAL REDOVISNINGAR TILL FÖRENTA NATIONERNAS REGISTER ÖVER KONVENTIONELLA VAPEN (UNROCA), 1992-2014

PROCENTANDEL AV MEDLEMSSTATERNA I EU SOM TILLHANDAHÅLLER EN FULLSTÄNDIG REDOVISNING TILL EU:S ÅRLIGA RAPPORT OM VAPENEXPORT, 2003-13

TRENDEN FÖR ÖVERFÖRINGAR AV STÖRRE VAPEN, 1950–2015

Transparens i vapenöverföringar

I enlighet med utvecklingen under senare år var 2015 ytterligare ett nedslående år gällande transparensen i vapenöverföringarna. Antalet länder som rapporterade sin import och export av vapen till FN:s register över konventionella vapen (UNROCA) föll igen under 2015. Bara drygt en fjärdedel av alla FN:s medlemsländer använde UNROCA för att rapportera in grundläggande data om import och export. Under perioden 2010–2014, som täcker de fem senaste rapporteringsåren, underlät flera av de 10 största exportörerna av större vapen, enligt SIPRI:s register, att rapportera till UNROCA varje år, och många av de största importörerna har underlåtit att rapportera en enda gång under de fem åren. Deltagandet i vissa regioner, i synnerhet Afrika och Mellanöstern, har varit genomgående lågt de senaste åren. Med undantag för de rapportmekanismer som används i Europa verkar även deltagande i regionala rapporteringsmekanismer vara på nedåtgå-

ende. Varken Asien eller Mellanöstern har en sådan mekanism.

Det finansiella värdet av vapenexport 2014*

SIPRI:s statistik över internationella vapenöverföringar anger inte det finansiella värdet av vapenexport, men flera länder offentliggör sina siffror på det finansiella värdet av sin vapenexport. Baserat på sådan statistik uppskattar SIPRI att det totala värdet för den internationella vapenhandeln 2014 uppgick till minst 94,5 miljarder dollar. Den verkliga siffran är dock troligtvis högre.

* Senaste året för vilket data finns tillgängliga. ●

16. VÄRLDENS KÄRNVAPEN-ARSENALER

I början av 2016 förfogade nio stater (USA, Ryssland, Storbritannien, Frankrike, Kina, Indien, Pakistan, Israel och Nordkorea) tillsammans över cirka 15 395 kärnvapen, varav 4120 var utplacerade, operativa kärnstridsspetsar. Nästan 1 800 av dessa stridsspetsar hölls i högsta beredskap.

Kärnvapenarsenaler

Det totala antalet kärnstridsspetsar i världen sjunker, främst på grund av att USA och Ryssland skär ner på kärnvapenarsenaler, som ett resultat av det nya START-avtalet från 2010 (Treaty on Measures for the Further Reduction and Limitation of Strategic Offensive Arms) samt unilaterala nedskärningar. Minskningshastigheten verkar dock stanna av, och ingendera parten har gjort några större nedskärningar i sina utplacerade, strategiska kärnvapen sedan i början av 2011. Dessutom förbereder både Ryssland och USA att genomföra omfattande och dyra moderniseringsprogram av sina kvarvarande missilssystem med förmodligen att bära kärnvapen samt av kärnstridsspetsar och produktionsanläggningar.

De övriga kärnvapenmakterna har betydligt mindre kärnvapenarsenaler, men samtliga har pågående utveckling eller utsättning av nya vapensystem, eller har tillkännagivit sina avsikter att göra det. Storbritannien (som under 2015 valde ett 'lika-för-lika'-program för att ersätta sina Trident-missiler) och Frankrike har förbundit sig att upprätthålla och modernisera sin kärnvapenarsenal och infrastruktur; Kina har påbörjat ett långsiktigt moderniseringsprogram för att kvalitativt förbättra sin kärnvapenarsenal; Indien och Pakistan utökar båda sina kärnvapenlager samt

utvecklar land-, havs- och luftbaserade missilssystem; Israel testar en långdistansrobot som kan bestyckas med kärnstridsspetsar; och Nordkorea fortsätter prioritera sitt kärnvapenprogram, med viss osäkerhet kring huruvida man har lyckats utveckla en kärnstridsspets som kan bäras av en ballistisk missil.

Otillräcklig transparens

Tillgången på tillförlitlig information om hur kärnvapenstaternas arsenaler och kapacitet ser ut varierar stort. USA har lämnat ut utförliga uppgifter om sina lager och arsenaler, medan Frankrike och Storbritannien har lämnat ut vissa uppgifter. Ryssland vägrar avslöja detaljerade uppgifter om den arsenal som omfattas av Nya START-fördraget, även om man delger USA sådan information. Kina är fortsatt mycket ogenomsynligt. Indiens och Pakistans regeringar tillhandahåller information om vissa av sina missiltester, men ingen information om status eller storlek på respektive arsenaler. Israel varken bekräftar eller förnekar officiellt att man har kärnvapen och Nordkorea offentliggör ingen information om sin kärnvapenkapacitet.

Klyvbart material

Råämnet till kärnvapen är klyvbart material, antingen höganriktat uran (HEU) eller separerat plutonium. Kina, Frankrike, Ryssland, Storbritannien samt USA har producerat HEU och plutonium för användning i sina kärnvapen; Indien och Israel har huvudsakligen producerat plutonium; och Pakistan har huvudsakligen producerat HEU. Alla länder med en civil kärnkraftsindustri för anrikning och upparbetning har förmågan att framställa klyvbart material. ●

VÄRLDENS KÄRNVAPEN- ARSENALER, 2015

Land	Utplacerade stridsspetsar	Andra stridsspetsar	Total arsenal
USA	1 930	2 500	7 000
Ryssland	1 790	2 800	7 290
Storbritannien	120	–	215
Frankrike	280	10	300
Kina	–	–	260
Indien	–	..	100–120
Pakistan	–	..	110–130
Israel	–	..	80
Nordkorea	–	(10)	(10)
Totalt	4 120	5 310	~15 395

.. = ej tillämpligt eller ej tillgängligt; – = noll;
() = osäker siffra. Alla siffror är ungefärliga
och inhämtade i januari 2016.

VÄRLDENS LAGER AV KLYVBART MATERIAL, 2015

Material som kan stödja en explosiv kärnklyvning är viktig för alla sorter av kärnladdningar, från första generationens atombomber till avancerade termonukleära vapen. De vanligaste klyvbbara materialen är höganrikat uran och plutonium.

Kina, Frankrike, Ryssland, Storbritannien och USA har framställt både höganrikat uran och plutonium för sina kärnvapen. Indien, Israel och Nordkorea har främst framställt plutonium, medan Pakistan rör sig från att främst ha framställt höganrikat uran till plutoniumvapen. Alla länder med en civil kärnkraftsindustri för anrikning och upparbetning har en viss förmåga att framställa klyvbart material avsett för vapen.

Den internationella panelen för klyvbart material (International Panel on Fissile Materials) sammanställer information om världens lager av klyvbart material.

Världens lager, 2015

Höganrikat uran	~1 355 ton
Separerat plutonium	
Militära lager	~230 ton
Civila lager	~275 ton

SIPRI FACT SHEETS

Varje år, innan publiceringen av nästa utgåva av SIPRI:s årsbok publicerar SIPRI ett stort antal data för det senaste året för vilket data finns tillgängliga. Varje publicering innehåller ett detaljerat, uppdaterat faktablad som belyser de viktigaste upptäckterna – upptäckter som utforskas mer grundligt i motsvarande kapitel i årsboken. Faktabladen är i sig omfattande och erbjuder en inblick i den mer heltäckande, kommande rapporten.

Fleurant, A., Perlo-Freeman, S., Wezeman, P. D., Wezeman, S. T. och Kelly, N., 'The SIPRI Top 100 arms-producing and military services companies, 2014', SIPRI Fact Sheet, december 2015, <<https://www.sipri.org/publications/2015/sipri-fact-sheets/sipri-top-100-arms-producing-and-military-services-companies-2014>>.

Fleurant, A., Perlo-Freeman, S., Wezeman, P. D. och Wezeman, S. T., 'Trends in international arms transfers, 2015', SIPRI Fact Sheet, februari 2016, <<https://www.sipri.org/publications/2016/sipri-fact-sheets/trends-international-arms-transfers-2015>>.

Perlo-Freeman, S., Fleurant, A., Wezeman, P. D. och Wezeman, S. T., 'Trends in world military expenditure, 2015', SIPRI Fact Sheet, april 2016, <<https://www.sipri.org/publications/2016/sipri-fact-sheets/trends-world-military-expenditure-2015>>.

Kile, S. N. och Kristensen, H. M., 'Trends in world nuclear forces, 2016', SIPRI Fact Sheet, juni 2016, <<https://www.sipri.org/publications/2016/sipri-fact-sheets/trends-world-nuclear-forces-2016>>.

17. KÄRNVAPENBEGRÄNSNING OCH ICKE-SPRIDNING

Irans kärnavtal

Höjdpunkten inom icke-spridningsarbetet år 2015 var milstolpen som uppnåddes med det multinationella avtalet som begränsar Irans kärnenergiprogram. Förhandlingar mellan Iran och Frankrike, Tyskland, Storbritannien, Kina, Ryssland och USA, främjat av EU (E3/EU+3) resulterade i den gemensamma övergripande handlingsplanen (Joint Comprehensive Plan of Action, JCPOA), som anger ett vittomspännande övervaknings- och kontrollprogram som ska implementeras av det internationella atomenergiorganet IAEA (International Atomic Energy Agency) för att tillse att Irans kärnenergiprogram förblir helt fredligt. Handlingsplanen JCPOA undertecknades i Wien den 14 juli 2015 samtidigt med en färdplan för olösta frågor kring Irans kärnenergiprogram (Road-map for the clarification of past and present outstanding issues regarding Iran's nuclear programme) som undertecknades av Iran och IAEA. Bestämmelserna i JCPOA införlivades i FN:s säkerhetsråds resolution 2231, som banar väg för att lyfta samtliga multilaterala sanktioner mot Iran.

Genom hela 2015 fortsatte Iran implementera sitt skyddsavtal med IAEA samt åtgärderna i arbetsplanen, 'Joint Statement on a Framework for Cooperation', som IAEA och Iran kom överens om den 11 november 2013, samt den gemensamma handlingsplanen (JPA) som avtalades med E3/EU+3 den 24 November 2013. Under 2015, som föregående år, upprätthöll IAEA sina slutsatser om skydd med avseende på icke-spridning av anmält kärnmaterial vid kärnanläggningarna och platserna som angivits av Iran i skyddsavtalet. IAEA hade

dock ingen möjlighet att tillhandahålla trovärdiga garantier om frånvaron av icke anmält kärnmaterial och relaterade verksamheter i Iran, och kan därför inte dra slutsatsen att samtligt kärnmaterial i Iran används i fredlig verksamhet. Denna vidare slutsats gäller endast stater med ytterligare giltiga protokoll och för vilka IAEA har genomfört sin skyddsutvärdering för staten 'som helhet'.

2015 års översynskonferens mellan parterna i NPT

Lågvattnmärket under året var Kanadas, Storbritanniens och USAs förkastande av slutdokumentet från 2015 års översynskonferens mellan parterna i NPT. Konferensens misslyckande härrörde från oenighet över etableringen av en zon fri från kärnvapen och andra massförstörelsevapen i Mellanöstern och de humanitära konsekvenserna av kärnvapen, samt bristen på framgång i nedrustningsarbetet.

FN:s generalförsamling röstade 2015 för att etablera en öppen arbetsgrupp för nedrustningsförhandlingar: Taking forward multilateral nuclear disarmament negotiations.

Nedrustningskonferensen (CD) misslyckades återigen att komma överens om ett arbetsprogram och kunde därmed inte inleda förhandlingar om någon av punkterna på dagordningen. Under ett högnivåsegment på nedrustningskonferensen från 2-9 mars 2015, underströk utrikesministrar och högre tjänstemän från 31 medlemsländer, bland annat vikten av 2015 års översynskonferens mellan parterna i NPT samt de humanitära konsekvenserna av användningen av kärnvapen. ●

18. REDUCERING AV SÄKERHETS-RISKER GÄLLANDE KEMISKA OCH BIOLOGISKA MATERIAL

Begränsning av biologiska vapen

Under 2015 möttes de stater som utgjorde parter i 1972 års BTV-konvention (Biological and Toxin Weapons Convention, BTWC) vid det sista årsmötet mellan generalförsamlingens sessioner innan den åttonde översynskonferensen som ska hållas i november 2016. De tre stående punkterna på dagordningen för dessa intirimsmöten var samarbete och bistånd, en utvärdering av utvecklingen inom vetenskap och teknik, samt stärkande av den nationella implementeringen. Det särskilda tvåårstemat för 2015 var implementeringen av artikel VII i BTWC, som berör bistånd till dem som hotas av biologiska vapen.

Juridiska och politiska ramar för biologisk och kemisk säkerhet innefattar aktiviteter som stärker internationella förbud mot kemisk och biologisk krigföring. Den amerikanska National Science Advisory Board för biosäkerhet ägnade under 2015 betydande uppmärksamhet åt säkerhetskonsekvenser kring forskningen om mekanismer för virus spridning (gain-of-function). Denna forskning har säkerhetskonsekvenser i fall där en patogens förmåga att sprida smitta förstärks.

Begränsning och nedrustning av kemiska vapen

Organisationen för förbud av kemiska vapen (OPCW) fortsatte att verifiera efterlevnaden av 1993 års C-vapenkonvention (CWC). De är fortsatt tungt involverade i arbetet, som påbörjades 2013, med att bekräfta riktigheten och fullständigheten i Syriens uppgifter om, och destruering av, sina kemiska vapen och tillhörande infra-

struktur. De sista toxiska kemikalierna och prekursorerna som flyttades från Syrien under maritima insatser från 2013-14 förstördes i januari 2016.

Undersökning av anklagelser om användning av kemiska vapen i Syrien

Det gjordes flera anklagelser, varav vissa bekräftades, om användning av kemiska vapen i Syrien, och möjligen i den omkringliggande regionen. Detta fick FN:s säkerhetsråd att anta resolution 2235 den 7 augusti 2015, vilket skapade en gemensam undersökningsmekanism mellan OPCW och FN (Joint Investigative Mechanism, JIM). JIM, som utgörs av 24 experter, blev operationell den 13 november 2015 och kommer att arbeta under 12 månader. De har i uppdrag att identifiera det större sammanhanget kring de påstådda kemiska attackerna, inklusive medskyldiga, organisatörer, finansiella bidragsgivare och sponsorer. ●

SIPRI:S ÅR AV REFLEKTION

För att fira femtioårsdagen producerade SIPRI en serie kortfilmer år 2016 – *Ett år av reflektion*, som fokuserar på SIPRI:s femtioåriga erfarenhet av att samla fakta för fred och dess roll i att skapa en fredligare framtid. Se filmen på SIPRI:s YouTube-kanal: <www.youtube.com/user/SIPRIorg/playlists>.

19. KONTROLL AV HANDEL MED VAPEN OCH MATERIAL MED DUBBLA ANVÄNDNINGS-OMRÅDEN

FN:s vapenhandelsfördrag

Den första konferensen för konventionsstaterna (CSP1) i vapenhandelsfördraget (ATT) ägde rum i Cancún, Mexiko från 24-27 augusti 2015. Trots oenighet om viktiga frågor under förberedelseprocessen togs avgörande beslut som lade grunden för implementeringen av ATT, inklusive platsen för ATT-sekretariatet. Dock återstår betydande hinder innan ATT får någon praktisk betydelse. Viktiga vapenexporterande och -mottagande stater, som Kina, Indien, Ryssland och Saudiarabien, står utanför fördraget och USA har ännu inte ratificerat det. En växande anslutningstakt, i synnerhet bland afrikanska och asiatiska stater, samt uppbyggnad av kapaciteten för att möjliggöra implementeringen av fördraget kommer också att krävas.

Multilaterala vapenembargon

Under 2015 var 38 multilaterala vapenembargon i kraft: 15 införda av FN, 22 av EU och en av Arabförbundet. Av EU-embargona var 11 direkt implementerade FN-beslut, 3 var implementerade FN-embargon med modifierad geografisk omfattning eller utsträckning och 8 hade ingen motsvarighet i FN. Det enda embargot från Arabförbundet (mot Syrien) hade ingen motsvarighet i FN.

FN införde ett vapenembargo mot de beväpnade Huthi-rebellerna i Jemen under 2015 och gjorde betydande ändringar i vapenembargot mot Iran. EU införde inga nya embargon under året. Flera brott mot FN-embargon rapporterades under 2015, rörande vapenexport av Iran och vapenle-

MULTILATERALA VAPENEMBARGON I KRAFT, 2015

FN (15 embargon)

- Centralafrikanska republiken
- Demokratiska republiken Kongo (IST)
- Elfenbenskusten • Eritrea • Iran • Irak (IST) • IS, al-Qaida och anknutna individer och organisationer • Nordkorea • Libanon (IST) • Liberia (IST) • Libyen (IST)
- Somalia • Sudan (Darfur) • Talibanerna
- Jemen (IST)

EU (22 embargon)

- Tillämpningar av FN:s embargon (11):
- Al-Qaida, Talibanerna och anknutna individer och organisationer
 - Centralafrikanska republiken
 - Demokratiska republiken Kongo (IST)
 - Elfenbenskusten • Eritrea • Irak (IST)
 - Libanon (IST) • Liberia (IST) • Libyen (IST)
 - Somalia (IST) • Jemen (IST)
- Anpassningar av FN:s embargon (3): • Iran
- Nordkorea • Sudan (Darfur)
- Embargon utan motsvarighet i FN (8):
- Belarus • Kina • Egypten • Myanmar
 - Ryssland • Sydsudan • Syrien • Zimbabwe

Arabförbundet (1 embargo)

- Syrien

IST = icke-statliga trupper.

veranser till Libyen som utfördes utan tillstånd från FN:s relevanta sanktionskommitté. Till skillnad från FN:s vapenembargon finns inga systematiska mekanismer på plats för att bevaka efterlevnaden av EU:s och Arabförbundets vapenembargon.

Exportkontrollregimer

Samtliga multilaterala exportkontrollregimer — Australia Group, Missile Technology Control Regime (MTCR), Nuclear Suppliers Group (NSG) samt Wassenaar Arrangement on Export Controls for Conventional Arms and Dual-use Goods and Technologies —

försökte uppdatera sina handelskontroller för varor, programvara och teknik som kan användas för ABC- och konventionella vapen.

Diskussioner om att skapa gemensamma standarder för kontroll av transitfrakt och omlastning ledde till att man antog ett dokument om bästa praxis inom ramen för Wassenaar-arrangemanget. Samtliga regimer hade svårigheter med att ge tillträde till nya medlemmar, på grund av ett krav på enighet för att godkänna ansökningar. Under 2015 pågick en diskussion inom samtliga regimer om hur man bör behandla icke deltagande stater. Detta innefattade en formalisering av statusen för unilateralt iakttagande av regimer, utom MTCR, och att bevilja sådan status bidrog till ökad synlighet och ytterligare incitament genom förbättrat informationsutbyte.

Regimerna försökte också höja mervärdet på sin externa kommunikation genom att gå bortom delning av endast offentligt tillgänglig information. Diskussioner om Indiens anslutning till regimerna, i synnerhet NSG och MTCR, fortsatte. MTCR godkände inte Indien som medlem, enligt uppgift på grund av ett veto baserat på ett obesläktat ärende. Regimerna ändrade dessutom den gemensamma kontrollistan för att hantera de utmaningar som finns kring den framväxande tekniken och inköpsstrategierna bland dem som söker införskaffa massförstörelsevapen och avancerade vapenbärare eller spridningsanordningar.

Utveckling för EU:s exportkontroll

EU:s exportkontroller på konventionella vapen och material med dubbla användningsområden granskades under 2015. Genomgången av EU:s gemensamma ståndpunkt om fastställande av gemensamma

regler för kontroll av export av militär teknik och krigsmateriel avslutades under 2015. Även om det inte resulterade i några förändringar i instrumentet ändrades vägledningen som vidlåder vissa exportkriterier, delvis för att beakta delar av ATT, inklusive dess referens till könsbaserat våld.

EU:s översyn av bestämmelserna kring export, transitering och förmedling av produkter med dubbla användningsområden fortsatte under 2015. Kommissionen förväntas lägga fram ett lagförslag under 2016 som troligen innefattar utökade kontroller för överföring av övervakningsteknik. Det kan också leda till en förändring bortom paradigmet om civil eller militär användning genom att man utformar urvalet av varor som kontrolleras utifrån slutanvändaren, d.v.s. system som används av under rättelsetjänster och brottsbekämpande organ.

Exportkontroller och privat sektor

Ökningen i antalet organisationer inom den privata sektorn som kan utsättas för handelskontroller och den stigande komplexiteten i handelsmönstren har hjälpt till att driva två utvecklingar bland tillståndsmyndigheter, EU:s exportkontrollregimer samt – i mindre utsträckning – internationella forum: en förändring mot färre tillståndskrav för mindre känsliga exportvaror, genom att använda globala och allmänna tillstånd; och pågående försök att skapa incitament för att anta interna efterlevnadsprogram i företag och forskningsinstitutioner. ●

SIPRI:S DATABASER

SIPRI Military Expenditure Database

I databasen finns enhetliga tidsserier för militärutgifterna i 172 länder sedan 1988. De möjliggör jämförelse av ländernas militärutgifter i lokal valuta i löpande priser, i amerikanska dollar i fasta priser och växelkurser samt som andel av bruttonationalprodukten (BNP).

SIPRI Arms Transfers Database

Denna databas visar alla internationella vapenöverföringar av större konventionella vapen sedan 1950 i sju kategorier. Databasen är den mest omfattande allmänt tillgängliga källan för internationella vapenöverföringar.

SIPRI Arms Embargoes Database

Databasen innehåller information om alla vapenembargon som införts av en internationell organisation, som EU eller FN, eller av en grupp av länder. Alla embargon som är i kraft, eller varit i kraft sedan 1998 ingår.

SIPRI National Reports Database

Databasen innehåller länkar till alla offentligt tillgängliga nationella rapporter om vapenexport och uppdateras ständigt för att innefatta länkar till nyligen publicerade nationella rapporter om vapenexport.

SIPRI Multilateral Peace Operations Database

Databasen innehåller information om alla fredsoperationer, både FN-ledda och andra, sedan 2000. I de samlade uppgifterna ingår plats, datum för utplacering och tidsram för uppdragets längd, mandat, deltagande länder, antal personer som deltar i uppdraget, kostnader och antalet dödsfall.

SIPRI:s lista över avtal om rustningsbegränsningar och nedrustning

En lista över multi- och bilaterala fördrag, konventioner, protokoll och avtal som rör rustningsbegränsningar och nedrustning.

SIPRI:s lista över internationella organisationer för säkerhetssamarbete

Lista över de främsta internationella organisationer, mellanstatliga organ, fördragsimplementerande organ och exportkontrollregimer vars syfte är att verka för säkerhet, stabilitet, fred eller rustningsbegränsningar.

Adressen till SIPRI:s databaser är: **www.sipri.org/databases**

HUR MAN BESTÄLLER SIPRI:S ÅRSBOK 2016

SIPRI Yearbook 2016: Armaments, Disarmament and International Security

Publiceras för SIPRI, tryckt och i elektroniskt format, av Oxford University Press

ISBN 978-0-19-878728-0, inbunden

ISBN 978-0-19-182935-2, online

Mer information finns på www.sipriyearbook.org

OXFORD
UNIVERSITY PRESS

ÖVERSÄTTNINGAR

SIPRI Yearbook 2016 kommer att översättas till

- kinesiska av China Arms Control and Disarmament Association (CACDA) i Beijing
www.cacda.org.cn
- ryska av Institute of World Economy and International Relations (IMEMO) i Moscow
www.imemo.ru
- ukrainska av Razumkov Centre (Ukrainian Centre for Economic and Political Studies, UCEPS) i Kiev
www.razumkov.org.ua

Översättningarna finansieras av det schweiziska försvarsdepartementet (Swiss Federal Department of Defence, Civil Protection and Sport). Kontakta respektive organisation för ytterligare information.

STOCKHOLM INTERNATIONAL PEACE RESEARCH INSTITUTE

SIPRI är ett oberoende internationellt institut med uppgift att forska om konflikter, försvarsmateriel, rustningskontroll och nedrustning. SIPRI grundades 1966 och tillhandahåller information, analyser och rekommendationer baserade på öppna källor till beslutsfattare, forskare, media och den intresserade allmänheten.

STOCKHOLM INTERNATIONAL PEACE RESEARCH INSTITUTE

Signalistgatan 9
SE-169 72 Solna, Sweden
Telephone: +46 8 655 97 00
Email: sipri@sipri.org
Internet: www.sipri.org

SIPRI YEARBOOK 2016

Armaments, Disarmament and International Security

SIPRI årsbok är uppskattad över hela världen av politiker, diplomater, journalister, forskare, studenter och medborgare som en pålitlig och oberoende källa till information och analyser om upprustning, nedrustning och internationell säkerhet.

Sammanfattningen ger en översikt av utvecklingen inom internationell säkerhet, vapen och teknik, militärutgifter, vapenhandeln och vapenproduktion samt väpnade konflikter tillsammans med satsningar för att begränsa både konventionella och ABC-vapen.

Den första upplagan av SIPRI:s årsbok publicerades 1969 i syfte att skapa ”en saklig och balanserad redogörelse för ett kontroversiellt ämne – kapprustningen och försök att stoppa den.”

Detta häfte sammanfattar kapitlen i den 47:e upplagan av SIPRI:s årsbok och innehåller redogörelser för utvecklingen under 2015, inklusive

- *Väpnad konflikt och konflikthantering*, med fokus på Mellanöstern och fredsavtalet i Mali, så väl som studier över externt stöd i inbördeskrig (med fallstudier över Syrien och Ukraina), trender i data om väpnade konflikter, samt globala och regionala trender i fredsbevarande insatser
- *Säkerhet och utveckling*, som belyser utvecklingen kring agendan för kvinnor, fred och säkerhet, FN:s hållbara utvecklingsmål (SDG), de ekonomiska utsikterna i Afghanistan, samt studier över IT-säkerhet, klimat och säkerhet, och instabilitet och återhämtning i Europa efter terrorattackerna i Paris och den pågående flyktingkrisen
- *Militärutgifter, vapenproduktion och internationella vapenöverföringar*
- *Världens kärnvapenarsenaler*, med en översikt över var och en av de nio kärnvapenmakterna
- *Kärnvapenbegränsning*, med utvecklingen av Irans kärnenergiuppställning och multilateral vapenbegränsning och nedrustning
- *Internationella sanktioner, vapenembargon och andra restriktiva åtgärder* som tillämpas på Iran
- *Minskning av säkerhetshoten från kemiska och biologiska material*, inklusive utredningen om anklagelserna att kemiska vapen använts i Mellanöstern
- *Kontroll av handel med vapen och material med dubbla användningsområden*, inklusive utvecklingen inom FN:s vapenhandelsfördrag, multilaterala vapenembargon och exportkontrollregimer

samt en 10-årsöversikt över mönstret för väpnat våld, en sammanfattning av globalt fredsindex (GPI) och bilagor om avtal om rustningsbegränsningar och nedrustning, internationella organisationer för säkerhetssamarbete samt händelser under 2015.